

Załącznik do uchwały

nr XXX z dnia XXX

**Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie
na lata 2016-2020**

Dobre 2016

Spis treści

1. Wstęp.....	3
1.1 Metoda badawcza.....	4
2. Przemoc w rodzinie w świetle obowiązujących przepisów prawa	5
3. Definicje przemocy	8
4. Diagnoza problemu w rodzinie	12
5. Program ochrony ofiar przemocy w rodzinie	18
5.1 Cele programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie	20
5.2 Realizacja programu.....	22
5.3 Adresaci	22
5.4 Środki finansowe na realizację Programu.....	23
6. Monitoring i ewaluacja Programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie	24

1. Wstęp

Jednym z istotnych celów polityki społecznej państwa jest tworzenie warunków do prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań generujących patologie, w tym przemoc domową.

Rodzina stanowi system wewnętrznych relacji i powiązań, w którym wszyscy członkowie wzajemnie na siebie oddziałują, pozostając w dynamicznej równowadze. Każda zmiana wpływa na cały ten system. Przemoc w rodzinie zaburza funkcjonowanie tego systemu, naruszając podstawowe prawa człowieka, niszcząc poczucie godności, szacunku i zaufania. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodziny wymaga podejmowania interdyscyplinarnych oddziaływań nie tylko w stosunku do osób doświadczających przemocy w rodzinie, ale i do osób stosujących przemoc. Problem przemocy w rodzinie dotyka osób różnej płci i wieku, pochodzących ze wszystkich warstw społecznych. Ofiarami przemocy najczęściej są kobiety oraz osoby zależne: dzieci, osoby okresowo lub trwale niepełnosprawne ze względu na starość czy chorobę. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Dobre na lata 2016-2020 został przygotowany w ramach realizacji zadań własnych samorządu gminy na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Program przeciwdziałania przemocy składa się z:

- zagadnień prawnych, teoretycznych i diagnostycznych dotyczących przemocy w rodzinie, w tym zasobów instytucjonalnych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie i analizę SWOT,
- Programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie,

Głównym celem Programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w Gminie Dobre. Dokument odnosi się do funkcjonującego w regionie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, proponując działania skierowane do osób i podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w gminie.

Prezentowany Program przedstawia działania wobec problemu przemocy domowej i tworzy ramy zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Dobre. Należy zaznaczyć, iż skuteczność Programu zależy przede wszystkim od zaangażowania poszczególnych instytucji i organizacji w działania podejmowane na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

1.1 Metoda badawcza

W celu opracowania prezentowanego Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla GOPS w Gminie Dobrze wykorzystano następujące metody badawcze:

- analizę materiałów zastanych, czyli informacji zgromadzonych w celach administracyjnych, udostępnionych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej do zaobserwowania ilości osób korzystających z pomocy GOPS oraz środków przeznaczonych do rozdysponowania,
- wywiad swobodny z pracownikami GOPS, umożliwiający zestawienie danych liczbowych z pracą Ośrodka i bezpośrednimi kontaktami z klientami,
- informacje udostępnione przez szkoły znajdujące się na terenie Gminy, w celu stworzenia diagnozy,
- dane udostępnione przez Szkołę Podstawową w Dobrem z przeprowadzonej ankiety dotyczącej zjawiska przemocy wśród uczniów klasy IV,
- dane statystyczne udostępnione przez Komisariat Policji w Dobrem umożliwiające oszacowanie skali przemocy w rodzinie.

Zebranie powyższych materiałów umożliwiło stworzenie całościowego obrazu kwestii związanych z rodziną oraz jej ewentualnymi problemami, z którymi zmagają się dorośli oraz dzieci pochodzące z zagrożonych rodzin na terenie Gminy Dobrze.

Dane liczbowe oraz statystyczne posłużyły do przedstawienia tendencji wybranych obszarów. Natomiast informacje udostępnione przez dyrekcję poszczególnych jednostek organizacyjnych umożliwiły opisanie działań realizowanych przez poszczególne szkoły na rzecz wspierania uczniów pochodzących z rodzin z dysfunkcjami, problemami finansowymi czy zmagających się z problemem opiekuńczo-wychowawczym oraz ich rodzin, a także działań mających na celu zapobiegać przemocy.

2 . Przemoc w rodzinie w świetle obowiązujących przepisów prawa

Potrzeba podejmowania działań zapobiegających przemocy w rodzinie wynika z zapisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, z Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz z zapisów Ustawy o pomocy społecznej.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18 i 71 wskazuje, że instytucja rodziny jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro Państwo ma obowiązek uwzględnić w swej polityce społecznej, zwłaszcza poprzez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej. Przepis art. 33 Konstytucji wskazuje, że kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym, natomiast zgodnie z art. 72 Konstytucji, Rzeczypospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015 r. , poz. 1286) reguluje kwestie związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi. Ponadto, ustawa określa:

- zasady działania i kompetencje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- zasady sprzedaży napojów alkoholowych,
- zasady działania izb wytrzeźwień,
- sposób leczenia osób nadużywających alkoholu.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390) określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz

zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz osób ją stosujących. Zadaniem gminy w szczególności jest tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Ustawa zobowiązuje osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych powzięły podejrzenie o występowaniu przemocy w rodzinie do niezwłocznego zawiadomienia o tym Policji lub Prokuratury. Ponadto, Ustawa zakazuje stosowanie kar cielesnych wobec dzieci, reguluje ochronę nad ofiarami przemocy, a co najważniejsze wprowadziła także wymóg tworzenia w każdej gminie zespołów interdyscyplinarnych w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 163). Ustawa określa:

- zadania w zakresie pomocy społecznej,
- rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania,
- organizację pomocy społecznej,
- zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Dokument traktuje pomoc społeczną przede wszystkim jako instytucję, umożliwiającą wyjście z trudnych sytuacji życiowych tym osobom, rodzinom, które nie są w stanie wykorzystać własnego potencjału, zasobów czy predyspozycji, ze względu na niemożność samodzielnego przezwyciężenia problemów w życiu codziennym.

Nadrzędnym celem prezentowanego *Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie* jest zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie na terenie Gminy Dobre oraz podniesienie

skuteczności działań na rzecz osób doświadczających przemocy, a także osób stosujących przemoc wobec domowników. Najważniejsze jest zniwelowanie na tyle, ile to tylko możliwe skali stosowanej przemocy wobec najbliższych. Realizacja celów upatrywana jest w zaangażowaniu całego gminnego systemu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie. Zadania będą podejmowane przez wszystkie gminne jednostki i instytucje, a także organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Dobre na rzecz rodziny oraz szeroko pojmowanego bezpieczeństwa.

3. Definicje przemocy

W świetle przepisu art. 2 ust. 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, jako **przemoc w rodzinie** należy rozumieć: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą¹”.

Ustawa jako członka rodziny definiuje osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2015 r., poz.1528), a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą.

Natomiast, przemoc domowa to „każde działanie jednego z członków rodziny lub zaniechanie, które zagraża życiu, cielesnej i psychicznej integralności lub wolności innego członka tej samej rodziny bądź poważnie szkodzi rozwojowi jego (jej) osobowości.²”

Przemoc w rodzinie można oceniać w kategoriach prawnych, moralnych, psychologicznych i społecznych, ponieważ przemocą zajmują się takie dyscypliny naukowe, jak: psychologia, pedagogika, prawo, socjologia, polityka społeczna itp.

Perspektywy postrzegania przemocy³:

- **prawna** - jest ścigana przez prawo (kodeks karny, kodeks wykroczeń),
- **moralna** - krzywdzenie osób słabszych to zło moralne (kodeks, wyczucie moralne, sumienie, normy moralne przekazywane z pokolenia na pokolenie),
- **psychologiczna** – przemoc wywołująca psychiczne zjawiska, jak cierpienie, doznawanie poczucia krzywdy, bezsilność,
- **społeczno-polityczna** – przemoc na dużą skalę, grupy stosujące przemoc.

---

¹ Definicja przyjęta w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)

² Definicja Rady Europy 1986.

³ J.Mellibruda: Charakterystyka przemocy w rodzinie (online). [Dostęp 08.09.2015]. Dostępny w Internecie http://www.niebieskalinia.pl/przewodnik_ustawa/poradnik_-_ekspert_radza/01._Jerzy_Mellibruda.pdf

Najczęstszym objawem u osób doświadczających przemocy jest wyuczona bezradność. Jest ona poddaniem się, zaprzestaniem działania, co wynika z przekonania, że jakichkolwiek działań nie podjęłaby się ofiara, nie będzie to miało żadnego znaczenia, ponieważ zawsze znajdzie się powód do kontynuowania przez oprawcę zachowań agresywnych.

O przemocy mówimy wtedy, gdy zostaną spełnione cztery warunki:

- **jest intencjonalna** - przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- **siły są nierówne** - w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą osobą. Ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy,
- **narusza prawa i dobra osobiste** - sprawca wykorzystuje przewagę siły i narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.),
- **powoduje cierpienie i ból** - sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony⁴.

Rodzaje przemocy:

- **przemoc fizyczna** - popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielenie koniecznej pomocy, itp.
- **przemoc psychiczna** - wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.
- **przemoc seksualna** - wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami

---

⁴ <http://www.boleslawiec.policja.gov.pl/www/index.cgi?numer=2&menu=1>

trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych kobiety, itp.

- **przemoc ekonomiczna** - odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspakajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, itp.⁵
- **zaniedbanie** - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich.

Skutki przemocy⁶:

- **przemoc fizyczna – naruszenie nietykalności fizycznej** – przemoc związana z intencjonalnym uszkodzeniem ciała lub zmierzająca do jego uszkodzenia. Przemoc fizyczna niesie ze sobą choroby, które są konsekwencją działań, zespół stresu pourazowego, stres, strach, lęk.
- **przemoc psychiczna – naruszenie godności osobistej** – to przemoc, w której dominują groźby i przymus. Najczęstsza przemoc, która jest trudna do udowodnienia. Zniszczenie poczucia własnej wartości i godności, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu oraz wyrobienie przekonania o daremności jego stawiania, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, całkowite uzależnienie ofiary od prześladowcy, strach i utrata nadziei, choroby psychosomatyczne, ciągły stres, zaburzenia snu, itp.
- **przemoc seksualna – naruszenie intymności** - to zmuszenie do aktów seksualnych wbrew woli. Do rodzaju tej przemocy zaliczamy gwałt, rozbieranie z użyciem siły, stosunek analny i oralny wbrew woli. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu. Skutkiem jest obniżenie samooceny i poczucia własnej wartości, obawa do przedstawicieli płci sprawcy przemocy, zamknięcie, lęk, utrata poczucia godności.
- **przemoc ekonomiczna – naruszenie własności** – przemoc ta związana jest z uzależnieniem od partnera/współmałżonka ze względu na ograniczony dostęp do środków finansowych. Osoba uzależniona zmuszona jest prosić nawet o niewielkie środki pieniężne. Ponadto, osoba to zostaje niedopuszczona do możliwości podjęcia pracy zawodowej. Przemoc ekonomiczna wiąże się celowym niszczeniem czyjejs

---

⁵ Dane Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”

⁶ <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/8-rodzaj-przemocy>

własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby.

4. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” Funkcjonariusz Policji, przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawiciele oświaty oraz ochrony zdrowia biorąc udział w interwencji związanej ze stosowaniem przemocy w rodzinie lub w przypadku uzasadnionego podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie wypełniają formularz „Niebieskiej Karty”, która wszczyna procedurę. Wypełniony formularz przekazuje się do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego w terminie 7 dni. Wszczynając procedurę, podejmuje się działania interwencyjne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Warto zaznaczyć, że „Niebieska Karta” nie stanowi podstawy do wszczęcia postępowania karnego, w przypadku złożenia zawiadomienia i wszczęcia postępowania może ona zostać wykorzystana jako dowód procesowy.

„Niebieska Karta” składa się z kilku formularzy:

- Formularz „A” - wypełnia przedstawiciel jednego z podmiotów wymienionych w art. 9d ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.
- Formularz „B” - wypełnia osoba, co do której istnieje podejrzenie, że dotyczy jej przemoc.
- Formularz „C” - wypełniają członkowie zespołu bądź grupy roboczej na posiedzeniu, w obecności zaproszonej osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.
- Formularz „D” - również wypełniają członkowie zespołu bądź grupy roboczej w obecności osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.

Tabela 1. Liczba wszczętych procedur "Niebieska Karta" w gminie Dobre.

Rok	2013	2014	2015 (do dnia 30.06.2015)
Liczba wszczętych procedur	6	12	14

Źródło: Dane z Komendy Policji w Dobrem

Jak przedstawia powyższa tabela, liczba założonych „Niebieskich Kart” wzrasta. Informacje udostępnione przez Komendę Policji w Mińsku Mazowieckim pokazują, że sprawy przemocy w rodzinie na terenie Gminy Dobre to mężczyźni. W przeciągu dwóch lat (od 01.01.2013 roku do 13.10.2015 roku) odnotowano przeszło 500 interwencji domowych związanych z agresją, przejawami przemocy wobec domowników. Liczba sprawców przemocy domowej w ciągu dwóch lat wzrosła dwukrotnie. W 2013 roku zatrzymanych sprawców było 9, natomiast w 2015 roku sprawców było już 22.

W skali kraju prezentuje się również tendencja wzrostowa, jeśli chodzi stosowanie przemocy wobec najbliższych w rodzinnym otoczeniu, odnotowano również spory wzrost liczby zakładanych „Niebieskich Kart”. W stosunku od roku 2012, w 2014 roku liczba wypełnionych formularzy wzrosła o 26 516 kart. Wzrosła również liczba ofiar oraz liczba podejrzanych stosujących przemoc wobec, których toczy się postępowanie śledcze. Odnotowano niezwykle dużą liczbę sprawców podejrzanych o stosowanie przemocy będących pod wpływem alkoholu. W roku 2014 w stosunku do 2012 roku obserwowalny jest wzrost o 18 686 sprawców.

Tabela 2. Dane dotyczące przemocy domowej w Polsce

	2012	2013	2014
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	51 292 (w tym 44 146 wszczynających procedurę i 7 146 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)	61 047 (w tym 50 934 wszczynających procedurę i 10 113 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)	77 808 (w tym 63 467 wszczynających procedurę i 14 341 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Dobrze na lata 2016-2020

Ogólna liczba ofiar przemocy	76 993	86 797	105 332
Liczba ofiar – kobiet	50 241	58 310	72 786
Liczba ofiar – mężczyzn	7 580	9 233	11 491
Liczba ofiar - małoletnich	19 172	19 254	21 055
Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	51 531	61 450	78 489
Liczba podejrzewanych sprawców – kobiet	3 522	4 440	5 301
Liczba podejrzewanych sprawców – mężczyzn	47 728	56 755	72 791
Liczba podejrzewanych sprawców – małoletnich	281	255	397
Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu	31 387	37 650	50 073
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu – kobiety	1 005	1 289	1 969
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu mężczyźni	30 333	36 327	48 055
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu – małoletni	49	34	49
Liczba dzieci umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	527	426	346

Źródło: Statystyki Policji⁷

⁷<http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

Wzrost liczby interwencji oraz liczby sprawców w Gminie Dobre ukazują nasilający się problem – przemoc domową. Powyższe liczby potwierdzają zasadność powstania prezentowanego *Programu*.

Organizacją działań mających na celu edukację społeczeństwa z zakresu przeciwdziałania przemocy zajmują się szkoły funkcjonujące na terenie Gminy Dobre. Edukacja z zakresu przeciwdziałania stosowaniu przemocy oraz jej ewentualnych skutków, a także nadużywania środków zmieniających świadomość najczęściej przyczyniających się do zachowań agresywnych jest celem szkół. Wykształcona kadra nauczycieli oraz pracowników pedagogicznych podejmuje działania podczas bieżącej pracy z uczniem, prowadzonych obserwacjach zachowań uczniów oraz spotkań z rodzicami.

Zadaniem szkół w Gminie Dobre jest również wspieranie i pomaganie uczniom, gdy oni sami, jak i ich rodziny mają problemy w funkcjonowaniu w społeczeństwie tak, by wcześniej interweniować i zapobiegać ewentualnym nieszczęściom. Kadra pracowników pedagogicznych zajmuje się dzieckiem w momencie, w którym nie znajduje się ono w domu i pod opieką rodziców oraz prawnych opiekunów. Ważne jest stworzenie warunków do rozwoju, możliwości przezwycięzania trudności oraz kształtowania odpowiednich postaw, w tym wykształceniu zachowań asertywnych.

Szkoła Podstawowa w Młęcinie podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy poprzez organizację tzw. „pogadarek” na temat przemocy dla rodziców oraz dzieci. Prowadzone są również spotkania, rozmowy przez specjalistów zapraszanych do szkoły, np. policjantów przybliżających tematykę szeroko pojmowanego bezpieczeństwa. Dodatkowo wychowawcy podczas zajęć z uczniami poruszają kwestie związane z pomocą, szukaniem wsparcia czy ewentualnego poradnictwa. Ponadto, Szkoła umożliwia uczestniczenie uczniów w warsztatach prowadzonych na rzecz wypracowania postawy asertywnej, umożliwiającej radzenie sobie w trudnych sytuacjach. Najważniejsza jest jednak praca każdego z nauczycieli oraz działania jakie podejmuje w kontakcie z uczniem. Wychowawcy mając codzienną styczność z dziećmi są w stanie dostrzec wszystkie niepokojące zachowania i podjąć odpowiednie kroki do rozwiązania sytuacji problematycznych.

W Szkole Podstawowej w Dropiu organizowane są podobne działania, jak w Młęcinie

na rzecz wspierania uczniów oraz ich rodzin w sytuacjach budzących niepokój. Kadra nauczycieli obserwując zachowania uczniów stara się interweniować w momencie, w którym dostrzegalne są zachowania budzące zaniepokojenie.

Szkoła Podstawowa w Dobrem przeciwdziała przemocy poprzez przeprowadzenie raz w roku ankiety diagnozującej poziom agresji w szkole oraz jej przejawy, a także opracowanie na podstawie wniosków działań wychowawczych na kolejny rok szkolny. Z ankiety, w której wzięło udział 48 uczniów (25 dziewczynek i 23 chłopców) wynika, że 45 uczniów, tj. 93,75% czuje się w szkole bezpiecznie i tylko 3 uczniów (2 dziewczynki i 1 chłopiec) zadeklarowało brak poczucia bezpieczeństwa. Pozytywnym zjawiskiem jest liczba badanych, która nigdy nie doświadczyła przemocy w szkole 21, tj. 43%. Najczęstszymi formami agresji, z którymi mają styczność uczniowie to:

- przezywanie i używanie wulgarnych i poniżających słów (doświadczyło tego 50% uczniów, w tym więcej chłopców), jest to o tyle niepokojące zjawisko, że miała z tym styczność połowa badanych,
- wyśmiewanie, dokuczanie (20,8% w tym więcej dziewcząt),
- plucie (14,5% w tym więcej chłopców),
- bicie, kopanie (8,3% w tym więcej chłopców).

Z ankiety wynika, że sprawcami przemocy są najczęściej chłopcy, wskazało ich 45% badanych. Chłopców stosujących przemoc ze swojej klasy wskazało 22,9% badanych, natomiast ze starszych klas 19,7% badanych. Niepokojące wśród badanych uczniów jest niemówienie o stosowanej przemocy. Tylko 11 uczniów zasygnalizowało niepokojące zachowania rodzicom. Warto zwrócić na tę informację szczególną uwagę podejmując działania na kolejny rok szkolny. Ponadto, organizowanie raz w roku „Szkołnego dnia Bezpieczeństwa”. Kadra pedagogiczna stara się reagować na każdy przejaw agresji i rozwiązywać na bieżąco wszystkie konfliktowe sytuacje. Ponadto, Szkoła uczy dzieci technik rozładowania złości oraz postawy asertywności. Udziela wsparcia ofiarom przemocy, rodzinom wymagającym opieki, a przede wszystkim uczy dzieci reagowania na wszelkie przejawy agresji, której są świadkami. Dodatkowo, zachęca dzieci do aktywnego spędzania wolnego czasu poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych, w tym zajęć sportowych.

Gimnazjum w Dobrem podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy poprzez badanie poczucia bezpieczeństwa w szkole oraz organizację corocznie „Międzynarodowego Dnia bez Przemocy”, podczas tego święta wydawana jest gazetka

informacyjna oraz prowadzone są zajęcia z pedagogiem, mające na celu przybliżenie uczniom tematyki przemocy oraz reakcji na zjawiska budzące niepokój. Wyniki badań bezpieczeństwa przedstawiane są podczas spotkań z rodzicami, ponadto pracownicy starają się na bazie wniosków planować przyszłe działania, by nie dopuścić do powielania się tych samych problemów. Dodatkowo w szkole podczas bieżącej pracy nauczycieli prowadzone są zajęcia uczące młodzież postawy asertywnej. Gimnazjum przygotowane jest na wypadek podjęcia działań niezbędnych do założenia ośrodka „Niebieskiej Karty”, aczkolwiek szkoła jeszcze nie musiała podjąć takich kroków. W szczególnych sytuacjach szkoła współpracuje z Policją, jednak stara się wewnętrznie rozwiązywać problemy. Organizując w szkole spotkania z Policją, młodzieży przybliżana jest tematyka przemocy oraz konsekwencji prawnych.

5. Program ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Opracowanie programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie zostało określone ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Program ochrony osób doznających przemocy w rodzinie stanowi integralną część gminnego *Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie* oraz systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Dobre.

Stworzenie szczegółowego, dostosowanego do sytuacji Gminy programu wymaga uporządkowania informacji poprzez analizę SWOT. Jest to narzędzie badawcze kompleksowo określające mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, niezbędne do zdiagnozowania obecnej sytuacji oraz prognozowanych skutków. Polega ona na zidentyfikowaniu czterech wymienionych grup czynników i określeniu ich wpływu pozytywnego, jak i negatywnego na sytuację gminy:

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - zaangażowanie szkół w działania na rzecz promowania rodziny, bezpieczeństwa w rodzinie (organizacja prelekcji, „pogadank”, spotkań ze służbami bezpieczeństwa, znanymi osobami), - bardzo dobra współpraca z Policją, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, - dyżury radcy prawnego, - wyszkolona kadra pracownicza w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej, - otwartość instytucji na współpracę ze środowiskiem lokalnym, - pomoc rodzinom zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych oraz ustawą o pomocy uprawnionym do alimentów. 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczone środki finansowe, - niewystarczające środki finansowe na szerszą skalę działań na rzecz rodzin, - dużo dokumentacji a za mało czasu na pracę socjalną, - brak chęci do zmiany swojej trudnej sytuacji rodzinnej, - ubóstwo społeczeństwa, - zbyt mała aktywność i gotowość ze strony społeczności lokalnej do współpracy, - brak wczesnej diagnostyki problemów rodziny, - brak bezpłatnych ofert zajęć kulturalnych, sportowych dla rodzin zastępczych, - niedostatek działań na rzecz tzw. pedagogiki ulicy.
Szanse	Zagrożenia

<ul style="list-style-type: none"> - zatrudnienie socjalne ze środków EFS, - współpraca z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, - pozyskiwanie środków z UE na kursy oraz szkolenia dla osób korzystających z pomocy społecznej, a także dla pracowników instytucji działających na rzecz bezpieczeństwa oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> - złożoność problemów rodzin, - zatracanie się rodzinnych wartości, - degradacja relacji rodzinnych, - powiększanie się dysfunkcji rodzinnych, - niedostateczna w skali kraju promocja pozytywnego wizerunku małżeństwa i rodziny, - niekorzystne zjawiska demograficzne, - ubożenie społeczności Gminy, - wzrost liczby rodzin, które nieprawidłowo realizują funkcje opiekuńczo-wychowawcze oraz korzystają z tego powodu z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.
---	---

Powyższa analiza SWOT przedstawia sytuację Gminy w zakresie działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Mocnymi stronami są przede wszystkim bardzo dobra współpraca szkół oraz jednostek działających na rzecz szeroko pojmowanego bezpieczeństwa, jak również dobrze wykształcona kadra pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Pracownicy socjalni przygotowani są do udzielania pomocy w odzyskaniu lub umocnieniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie z uwzględnieniem wszystkich problemów z jakimi boryka się osoba czy cała rodzina. Wspieranie rodzin przez pracowników socjalnych w rodzinach, w których dominuje przemoc domowa polega na udzielaniu informacji o miejscach, w których można uzyskać pomoc tak, by zmienić nastawienie ofiar uświadamiając, że prawo stoi po stronie poszkodowanego, a zahamowanie przemocy domowej jest możliwe. GOPS odpowiada również za wsparcie finansowe oraz pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Słabymi stronami są przede wszystkim niewystarczające środki finansowe, które ograniczają podjęcie ewentualnych działań, kampanii, warsztatów czy szkoleń zarówno dla rodzin, poszczególnych osób czy samego personelu GOPS, a także mentalność mieszkańców objawiająca się w niechęci zmiany swojej sytuacji, ze względu na niewierzenie w zmianę na lepsze sytuacji w rodzinie. Ponadto, zbyt mała aktywność i gotowość ze strony społeczności lokalnej do współpracy wpływa negatywnie na utrzymującą się mentalność społeczeństwa Gminy. Szansą na rozwiązanie problemów jest przede wszystkim pozyskanie odpowiedniej ilości środków finansowych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz z Unii Europejskiej na

kursy oraz szkolenia dla osób korzystających z pomocy społecznej, a także dla pracowników instytucji działających na rzecz bezpieczeństwa oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Uzyskane środki umożliwiłyby również stworzenie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci z rodzin zagrożonych. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami oraz długotrwałe budowanie relacji z instytucjami umożliwiłoby pozyskanie zarówno dodatkowych środków, jak i rozrzedzenie działań mających na celu edukację oraz promowanie odpowiednich zachowań, reakcji, postaw asertywnych. Kooperacja z organizacjami pozwoli na wymianę informacji, pozyskiwanie pomysłów oraz akcji możliwych do zrealizowania w Gminie. Zagrożeniami dla wszelkich działań możliwych do realizacji są złożone problemy rodzin (np. połączenie długotrwałego bezrobocia któregośkolwiek z członków rodziny z długotrwałą chorobą, alkoholizmem, stosowaną przemocą domową), które wymagają intensywnej współpracy oraz chęci zmian samych podopiecznych GOPS. Zatrącenie oraz degradacja wartości instytucji rodziny jest kolejnym problemem. Należałoby przywrócić sensowność oraz odbudować relacje między członkami rodziny poprzez pracę ze specjalistami. Dodatkowo, promocja wizerunku małżeństwa, rodziny poprzez kampanie, reklamy (np. bilbordy). Sporym zagrożeniem dla Gminy jest ubożenie społeczności lokalnej oraz wzrost liczby rodzin, które nieprawidłowo realizują funkcje opiekuńczo-wychowawcze oraz korzystają z tego powodu z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W każdej z grup czynników należy podjąć odpowiednie kroki do realnego zniwelowania skali zjawiska przemocy w rodzinie. Ponadto, zmiana mentalności lokalnej powinna być poważnie potraktowana, ponieważ to właśnie bariery w mentalności utrudniają wprowadzenie jakichkolwiek zmian. Szczególnie, gdy dotyczą wrażliwych kwestii.

5.1 Cele szczegółowe, zadania i działania Programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Nadrzędnym celem Programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie jest pomoc osobom doznającym przemocy w rodzinie poprzez edukację oraz profilaktykę.

Cele operacyjne:

- zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy dla ofiar przemocy,
- edukacja ofiar,
- zintensyfikowanie współpracy z instytucjami i organizacjami, działającymi na rzecz

przeciwdziałania przemocy,

- stworzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- zwiększenie wrażliwości i zaangażowania w sprawy dotyczące przeciwdziałaniu przemocy,
- edukacja dzieci i młodzieży w zakresie psychologii konfliktów, radzenia sobie ze stresem i agresją,
- wykorzystanie strony internetowej UG oraz prasy lokalnej do przekazywania istotnych informacji z zakresu pomocy ofiarom przemocy na terenie gminy,
- zwiększenie kompetencji pracowników służb realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadania i działania Programu:

- wspieranie ofiar przemocy w rodzinie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej:
  - udzielanie pomocy finansowej, oraz wsparcia ,
  - zwiększenie chęci współpracy rodziny z pracownikiem socjalnym,
- organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz prawnej dla dorosłych ofiar przemocy oraz dzieci:
  - częstsze interwencje kadry pedagogicznej w szkołach w przypadku dostrzeżenia pierwszych oznak wycofania, problemów w nauce czy komunikacji z otoczeniem, a także w sytuacjach, w których pojawiają się pierwsze konflikty,
  - bieżące monitorowanie sytuacji rodzin objętych pomocą GOPS,
  - utworzenie grupy wsparcia, której spotkania odbywałyby się raz w tygodniu i łączyły osoby zmagające się z problemami emocjonalnymi ze względu na trudną sytuację w rodzinie,
- upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków:
  - ulotki rozdawane w szkole, instytucjach gminy,
  - kampanie propagujące wartości rodzinne odbywające się jako prelekcje w szkole, a także zajęcia organizowane w Gminnym Ośrodku Kultury,
  - prelekcje dla uczniów i rodziców na temat przemocy w rodzinie i skutkach jej stosowania,

- zwiększenie świadomości społecznej – uwrażliwienie społeczeństwa na temat zjawiska przemocy rodzinie:
  - udostępnianie informacji na temat skali przemocy w rodzinie w gminie,
  - organizowanie spotkań w Gminnym Ośrodku Kultury na temat zjawiska przemocy, rozpoznawania zachowań ofiar, źródeł pomocy,
- upowszechnianie informacji na temat podmiotów działających na rzecz ofiar przemocy w rodzinie i rodzaju świadczonej pomocy oraz rozszerzenie dostępności informacji o miejscach i formach pomocy ofiarom:
  - promocja instytucji w Internecie (portale społecznościowe),
  - promocja instytucji na stronach internetowych UG
  - ulotki dostępne we wszystkich instytucjach w gminie,

5.2 Realizacja Programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Program ochrony ofiar przemocy w rodzinie realizowany w ramach *Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie* w Gminie Dobrze będzie realizowany w latach 2016-2020. Realizacja Programu zostanie rozpoczęta od dnia podjęcia uchwały. Program otwarty jest na dostosowanie do nowych, bieżących potrzeb uczestników. Program będzie wdrażany we współpracy ze służbami, instytucjami, organizacjami i innymi podmiotami tworzącymi lokalny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Dobrze. Za realizację Programu odpowiada Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrem. Ośrodek ponosi również odpowiedzialność za przeanalizowanie sygnalizowanych problemów związanych z realizacją programu, jak i potrzebę wprowadzenia zmian do przedstawionego dokumentu.

5.3 Adresaci Programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Program przeznaczony jest dla:

- osób (dzieci, młodzież, osoby dorosłe) doświadczających przemocy w rodzinie,
- osób zagrożonych występowaniem przemocy w rodzinie (z tzw. grupy podwyższonego ryzyka),
- świadków przemocy w rodzinie,

- osób podejmujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym m.in. pracowników socjalnych, kuratorów zawodowych, terapeutów, policjantów, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, nauczycieli, pracowników placówek leczenia odwykowego, pedagogów, psychologów, pracowników służby zdrowia,
- instytucji i organizacji pozarządowych, działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- społeczności lokalnej Gminy Dobre.

5.4 Środki finansowe na realizację Programu

Realizacja Programu odbywa się w oparciu o następujące środki finansowe:

- budżet Gminy Dobre,
- budżet samorządu województwa,
- dotacja z budżetu państwa,
- fundusz organizacji pozarządowych,
- fundusze strukturalne Unii Europejskiej.

6. Monitoring i ewaluacja Programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Przebieg Programu powinien być monitorowany na bieżąco w celu wykrywania potencjalnych nieprawidłowości oraz ich korygowania. Monitoring powinien obejmować cały okres wdrażania *Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie*. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu oraz stwierdzić czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku.